

NJEMAČKI MUZEJ ARHITEKTURE

VOLKER FISCHER

*Njemački muzej arhitekture
direktor Muzeja*

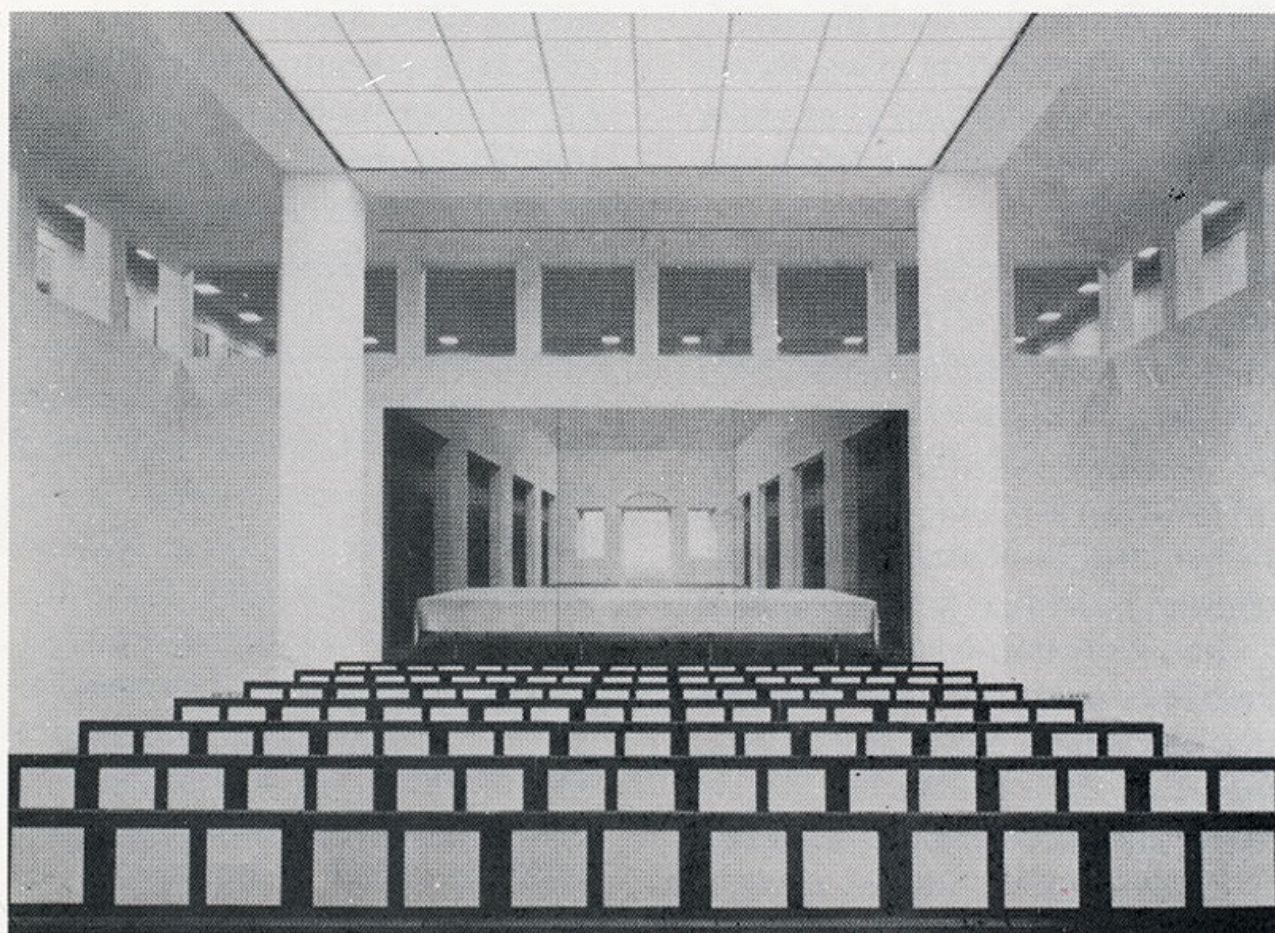
Početak dvadesetih godina frankfurtski gradski arhitekt, Ernst May, želio je uz međunarodnu podršku osnovati muzej urbane arhitekture, a još 1913. trideset sedam njemačkih udruženja za arhitekturu zahtijevalo je otvaranje muzeja arhitekture; ipak, moralo je proteći više od pola stoljeća od prvih prijedloga da bi SR Njemačka naposljetku ostvarila ono što je u međuvremenu postignuto u Helsinkiu, Amsterdamu, Stockholmu, Breslauu, Tokyu i Moskvi, naime otvaranje Muzeja za arhitekturu. Obala Majne što leži nasuprot moderne jezgre grada Frankfurta jedno je od gradskih područja pošteđenih od ekspanzije novih zgrada i namijenjenih u potpunosti očuvanju kao spomenika. Niz »gründerzeit« vila s vrtovima i parkovima s kraja 19. i početka 20. stoljeća pruža impresivno koherentan primjer urbanizma koji je poprimio nov i pozitivan smisao svrhovitosti planiranjem »Muzejske riječne obale«. Za Muzej – arhitekture koji predlaže profesor Oswald Mathias Ungers na raspolaganju su dvije vile u nizu iz 1902. koje su bile u privatnom vlasništvu; prema projektu, njihovu unutrašnjost trebalo je odstraniti u cijelosti. Iznutra je izgrađena čisto bijela armiranobetonska konstrukcija. Središnji je dio adaptacije »kuća u kući« koja se, postavljena na četiri nosača, u rastućoj mjeri nameće na tri etaže, sve do svoje kulminacije u »primitivnoj kolibi« koja je zamišljena kao čist i jednostavan simbol arhitekture. »Primitivna koliba« smještena je ispod velikoga krovnog prozora i danja svjetlost pada preko njezinih fasada i kroz balustradne otvore, koje vizualno među-

sobno povezuju izložbene prostore sve do prvoga kata. Ekstremno kvadratno oblikovanje sobne strukture, isključiva upotreba čiste bijele boje i kontrola danje i umjetne svjetlosti dematerijaliziraju prostor i ističu apstraktan doživljaj prostora: muzej postaje mjesto duhove apsorpcije. Ovdje postaje jasno benediktinsko poimanje arhitekture, ali to je i poimanje koje svoje korijene vuče i iz klasične bijele moderne i iz historijske arhitekture.

Arhitektonska koncepcija kuće također je evidentna u jednokatnoj, zatvorenoj izložbenoj dvorani smještenoj u bivšem vrtu. U njezinu središtu stoji otvorena kocka koja funkcionira kao unutrašnje dvorište. Sačuvani kesten je u kontrastu s tom savršenom prostornom shemom: simbol je dihotomije između planiranog i prirodnog prostora. Dvorana i stara zgrada okruženi su ostakljenom galerijom koja se s fasadne strane proširuje na nadsvođen trijem ulazne dvorane a time i sama stara vila postaje izložak. Ta zgrada nije samo kuća za arhitekturu nego i kuća o arhitekturi: školski primjer sagrađen u jednakoj mjeri za arhitekturu današnjice i za očuvanje povijesnih spomenika.

S odobrenjem Frankfurtskoga gradskog vijeća iz 1979., Njemački muzej arhitekture službeno je otvorio savezni ministar građevinarstva 1. lipnja 1984, a muzej kao institucija prihvatio se zadatka da služi kao forum za kontroverzne rasprave o prednosti društvenih, tehničkih ili estetskih činioca u arhitekturi. To se provodi putem raznovrsnih tematskih ili biografskih izložbi, predavanja, simpozija i muzejskih publikacija. »Ovakav muzej danas ima obrazovno-politički zadatak promicanja koncepcije ambijentalno prikladne arhitekture« (Heinrich Klotz). Stoga Muzej potiče blisku suradnju s udruženjima arhitekata SR Njemačke i sa srodnim ustanovama u zemlji i inozemstvu, te organizira oko šest izložbi godišnje. Izložba

Njemački muzej arhitekture, Frankfurt, Enterijer prodavaonice

kojom je otvoren Muzej, *Pregled modernista*, koja je prvi put obradila temu najvažnijih međunarodnih projekata postmodernističkih autora, tj. suvremen raskid s tradicionalnom dogmom moderne također je prikazana u Centre Georges Pompidou u Parizu, a očekuje se da će također biti prikazana u Napulju, Madridu, New Yorku i Tokyu. Do sada je više od pola milijuna ljudi vidjelo ovu izložbu, a njezin nastavak u 1986. bit će izložba *Vizija modernista*, koja obrađuje kontinuitet modernista od dvadesetih godina do danas. Sredinom 1985. izložba *Izgradnja danas* dala je opći pregled današnje arhitekture u SR Njemačkoj, a zatim su prikazane izložbe *Hessen Vermessen* (o uznemirivanju gradskog i seoskog ambijenta), satirička izložba *Zgrade, kamenje, ruševine te Slike za Frankfurt* (zbirka budućeg Muzeja moderne umjetnosti u Frankfurtu), *Frank Lloyd Wright, Hans-Dieter Schaal, Ben Willi-*

kens – Metafizika prostora i Arhitektonski crteži tijekom 200 godina. Njemački muzej za arhitekturu, koji je jedini takav muzej u svijetu koji sustavno prikuplja dokumentarni materijal o tekućim zbivanjima u svjetskoj arhitekturi, već posjeduje oko 10.000 planova i crteža iz tog područja i oko 700 maketa. Osim toga, u Muzeju su pohranjene arhitektonske slike, a u osnutku je i zbirka posvećena unutrašnjem uređenju. U svojim prostorijama Muzej raspolaze samo malim depoom za restauriranje s radionicom. To je, s obzirom na prostorne mogućnosti, bilo jedino rješenje, tako da se svi neizloženi predmeti, zajedno s postoljima i pregradnim panoima pohranjuju u depou udaljenom oko 10 km. Time se stvaraju dodatni prijevozni troškovi i uvjetuje prekovremeni organizacijski rad. U dislociranom depou također su pohranjene arhitektonske slike i predmeti iz zbirke unutrašnjeg uređenja.

Zbirka crteža pohranjena je u ladičarima na 5. etaži Muzeja, na etaži »kuće u kući«. Na istoj je etaži studio za restauriranje papira, sasvim blizu samih planova koje treba obraditi i pripremiti za izlaganje.

Muzej raspolaže glavnom bibliotekom (do sada oko 8000 naslova i 70 pretplata na periodiku), katalogom dijapozitiva, fototekom i videotekom. Bibliotečni fond upravo se popisuje i katalogizira. Zbog toga je posjetiteljima zatvoren prostor na 6. etaži gdje se pohranjuju izložbeni materijali. Nakon popisivanja i katalogiziranja, biblioteka će se trajno smjestiti na 5. etaži u sklopu »kuće u kući«. Međutim, za svakodnevne poslove u Muzeju 5. etaže donekle je problematična. Budući da posjetitelji s 3. etaže »kuće u kući« vide krov (6. etažu), oni svakako žele pogledati krunu tog supersimbola: »primitivnu kolibu«. Međutim, na istoj se etaži nalazi muzejska administracija, tj. dva sekretarijata, direktorova soba, dvije sobe za kustose i pomoćna radionica. Na tom se mjestu odvijaju svi muzejski administrativni poslovi i znanstveni rad, a ovdje se također primaju važni pojedinačni posjetitelji – npr. arhitekti i kolege muzealci – da bi razgovarali o izložbama, predavanjima itd. Rivalitet između te dvije upotrebe neizbježan je, ali organizirali smo se tako da ovu etažu smatramo »poluotvorenim« prostorom u koju posjetitelji mogu ući samo pod nadzorom. Do sada su katalog dijapozitiva, fototeka i videoteka bili smješteni u sobama kustosa. Ako se ti sekundarni prostori žele posve otvoriti za javnost, moraju se integrirati u izložbene prostore. Naprimjer, razmatra se korištenje elementa »kuća u kući« na 4. etaži za videocentar pristupačan javnosti gdje bi se na zahtjev na monitorima prikazivali intervjui s arhitektima ili tematski filmovi.

Unutar sklopa izložbenih prostora imamo zadovoljavajuće iskustvo našeg sustava

pomičnih zidova. Sustav čine tri elementa – zidovi, linteli i potpornji – svaki od kojih mora biti iste debljine kao betonski potpornji i pregrade. Time se omogućava širenje i modificiranje postojećih stalnih prostora uglavnom bez vidljivih tragova s pomoću pomičnih drvenih pregradnih zidova. Na taj način raspolažemo sveobuhvatnim mogućnostima prostornih varijacija za rješavanje raznovrsnih zahtjeva različitih izložbi, a sve preinake može obaviti muzejsko osoblje u roku tri do pet dana. Na sličan način uređena je rasvjeta, a u izložbenim prostorima na trećoj i četvrtoj etaži postavljena su dva tračna rasvjetna sistema na stropu. Unutrašnji sklop opremljen je fluorescentnim cijevima, a vanjskim okomitim i zidnousmjerenim reflektorima koji se mogu smjestiti na bilo koje mjesto na dvjema tračnicama. Nakon postavljanja, izložbe se »osvjetljuju«, a taj postupak traje jedan do dva dana. Na drugoj etaži izložbene dvorane normalna rasvjeta postiže se indirektnim osvjetljenjem, reflektirajući se o plafon, sa mogućnošću tri stupnja zatamnjenja. U sobi s četiri luka, dvoetažnom predavaonicom u staroj zgradi, stropna rasvjeta također ima mogućnost podešavanja. Na jednoj od užih stranica tog prostora postavljen je stepenast auditorij s računarsko upravljanim audiovizualnim dijaprojektorom (12 »Kodakovih« karusela, oprema »Electrosonica«). Tu se audiovizualne prezentacije većih izložbenih tema, ili čak permanentne prezentacije što se odnose na povijest, konstrukciju i programiranje naše zgrade, projicirane su na sklopljivo platno na suprotnome zidu.

Okolne staklene galerije i stakleni krov iznad »kuće u kući« imaju sjenila od jedrenine za dane s jakim solarnim zračenjem, budući da su crteži na transparentnom papiru, kao i akvareli i skice crtane flomasterom, vrlo osjetljivi na svjetlost.

Oblikovanje postolja za makete zaslužuje poseban osvrt. Isprva smo odlučili razviti postolja kao zasebne bijele kocke koje se izrađuju posebno za svaku pojedinačnu maketu. Budući da bi to s vremenom ne samo povećalo troškove nego i oduzelo dragocjen prostor, sada izrađujemo postolja samo u četiri veličine: 50x50x100 cm, 50x50x50 cm, 25x25x100 cm i 25x25x50 cm. Postavljanjem jednog postolja na drugo u istoj osi ravnine kao kupola od akrilnog stakla što obavija maketu, stvara se »arhitektonska« slika koja odgovara i zgradi i bijelim izložbenim okvirima. Usput, ti su okviri izraženi u tri standardne veličine (DIN A0, DIN A1 i DIN A2), premda se povremeno posebno izrađuju i u drugim veličinama.

Muzejsko osoblje danas čine: direktor, dva kustosa, dva restauratora (za papir i makete), administrator, tajnik, tehničar, muzejski radnik, domar i pet čuvara. Osim toga honorarno su ugovoreni poslovi znanstvenih suradnika. Odlučili smo idućih pet godina, a možda i duže, prikazivati samo povremeno izložbe, što bi nam omogućilo da obrađujemo tekuće probleme. Time se dakako povećava opterećenje, kako znanstveno tako i izložbeno, ali to je puno stimulativnije i intenzivnije od onoga što bi se moglo ostvariti od izložbi koje se u potpunosti pripremaju izborom iz stalnog fundusa. Budući da sami pripremamo svoje kataloge, međusobno vodimo stalne i intenzivne znanstvene rasprave. Cjelokupno osoblje na neki način uključeno je u izmjenu postava, a time se razvija intenzivan odnos prema izlošcima. Općenito, proces postavljanja izložbe, bez obzira na stres koji nameću rokovi, najsretnija je etapa našeg rada. U to doba najprisniji je kontakt između kolega, a kroz taj složan napor usmjeren prema zajedničkom cilju, svatko ponaosob doživljava rad ostalih.

Prijevod s engleskog: Tomislav Pisk

MUZEJ, MUZEJI ILI DRUGI INSTITUTI?

Ute Eskildsen

*kustos, voditelj fotografske zbirke
Folkwangmuseum, Essen*

Prilog diskusiji o mogućim mjestima sakupljanja fotografija

Muzeji su mjesta gdje se objekti i slike ne samo sakupljaju nego i pokazuju. Tu počinje problem rukovanja s fotografijom. Fotografske zbirke u muzejima i fotografskim muzejima imaju, poput grafičkih zbirki, problem osjetljivosti na svjetlo svojih objekata. Ni uz brižljivo planiranje prostora i osvjetljenja fotografija nije prikladna za stalnu prezentaciju. Rješenje putem novih otisaka, što iziskuje arhiv negativa, ili korištenje reprodukcija bi s obzirom na taj problem ubuduće moglo biti od pomoći. Trenutačno mi se čini nezaobilaznim sučeljenje s fotografskim otiskom iz vremena kad je načinjena snimka. U protivnom se neće moći razvijati znanja neophodna za daljnje diferenciranje fotografske prakse i njene povijesti. Napori u tom pravcu zahtijevaju da se izložene vintage fotografije zamijene nekoliko puta godišnje.

Osim spomenutih zadataka muzeja, oni koji su se odlučili za fotografiju preuzeli su i jednu dodatnu funkciju. Izuzev osiguranja i konzervatorskog tretmana valja obraditi fotografski materijal, kako bi se omogućila nužna fundamentalna istraživanja.

Taj posao, koji zbog sve većeg zanimanja za fotografske izložbe dolazi u opasnost, postaje potcijenjen, iziskuje suradnju između fotografskih zbirki i istraživanja fotografije, područja kojeg sveučilišta u Saveznoj Republici Njemačkog pretežno ignoriraju.

Posljednjih godina napisano je nekoliko magistarskih radova i doktorskih disertacija o povi-